

Unirea Dobrogei cu România (14 noiembrie 1878)

Dumitru-Valentin Pătrașcu¹
valentinpatrascu83@yahoo.com
Daniela-Liliana Manea²

Keywords: *Dobrogea, proclamation, Black Sea, Snake's Island, Danube Delta.*

Summary: *The study presents the circumstances regarding the unification of the province situated between the Danube and Black Sea with Romania as a consequence to the victory of the Romanian army in the war against the Ottoman Empire in the years 1877 – 1878. Moreover, there are presented the administrative measures taken by the Romanian government in November 1878, as well as the conclusions belonging to civil and military commissions sent in Dobrogea after signing the peace treaty of Berlin.*

It is also presented the demographic situation of Dobrogea in the years 1878 – 1879, as well as the Romanian – Bulgarian border line in the southern part of Dobrogea.

Dobrogea, pământul dintre Dunăre și Marea Neagră, este singurul teritoriu al României situat, din punct de vedere geografic, în cadrul peninsulei Balcanice. Locuit în antichitate de către geți, a fost locul unde s-au întâlnit civilizațiile elenă și romană, precum și primul teritoriu locuit de către daco-romani unde a pătruns creștinismul propovăduit de către apostolul Andrei.

La sfârșitul secolului al XIV-lea teritoriul a intrat pentru scurt timp sub autoritatea domnitorului Țării Românești, Mircea cel Bătrân (1386-1418), a cărui titulatură includea printre teritoriile stăpânite „amândouă părțile peste toată Podunavia până la Marea cea Mare”³. De altfel, în Dobrogea exista un sistem de fortificații, incluzând „cetatea Dârstorului” (Silistra) și cetatea de zid de la Enisala, realizat în scopul apărării în fața unui eventual atac otoman îndreptat împotriva Țării Românești.

Acesta s-a produs la scurt timp după dispariția marelui domn, în timpul domniei fiului său Mihail I (1418-1420), context în care Dobrogea a intrat pentru mai mult de 4 secole sub dominație otomană.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, Dobrogea s-a alăturat statului național român în condițiile înfrângerii Imperiului Otoman în războiul ruso-româno-otoman din anii 1877-1878.

Astfel, conform prevederilor teritoriale ale tratatului de pace de la Berlin din 1/13 iulie 1878, Dobrogea, incluzând Delta Dunării și Insula Șerpilor urma să revină României după retragerea autorităților militare ruse ce se aflau la acea dată în provincie.

Anterior anunțului oficial al guvernului rus din ziua de 12 noiembrie 1878 privind retragerea autorităților ruse din Dobrogea, încă din data de 10 noiembrie 1878, Domnitorul Carol a semnat decretele de numire a primilor funcționari administrativi în Dobrogea. Astfel, Nicolae Catargi a fost numit guvernator al Dobrogei, în timp ce

¹ **Pătrașcu Dumitru-Valentin**, muzeograf, Muzeul „Alexandru Ștefulescu” Tg. Jiu, doctorand la Facultatea de Istorie din cadrul Universității din Craiova.

² **Manea Daniela Liliana**, muzeograf, Muzeul „Alexandru Ștefulescu” Tg. Jiu.

³ Coman, Dobrotă, Turcitu 2008, doc. 1, p. 3-4.

Remus Opreanu și George Mihail Ghica au devenit prefecți ai județelor Constanța și Tulcea⁴.

Încă de la începutul anului 1878, guvernul român a trimis în Dobrogea două comisii, una civilă și alta militară, în scopul unei temeinice documentări privind: regimul politic și juridic, serviciile publice, instituțiile, starea generală și nevoile imediate ale populației⁵.

Comisia civilă formată din: G. Cantacuzino, M. Poenaru-Bordea și Remus Opreanu a vizitat: Tulcea, Constanța, Mangalia și Cernavodă, a fost primită peste tot cu bucurie de către localnici⁶.

Constituită în iulie 1878, comisia civilă trimisă de către guvernul român în Dobrogea a întocmit, o lună mai târziu, un raport referitor la populația Dobrogei ce reliefa faptul că aceasta avea o atitudine favorabilă unirii cu România, raport ce conținea referiri la organizarea învățământului public, la sistemul de taxe și impozite, precum și la starea căilor de comunicație din provincie⁷.

După semnarea tratatului de pace de la Berlin, comisia militară compusă din: colonelul Fălcoianu, căpitanul Șerbănescu a vizitat toată Dobrogea timp de 28 de zile⁸. În onoarea membrilor acesteia, directorul societății engleze ce administra calea ferată Constanța-Cernavodă a oferit un mare banchet la Cernavodă⁹.

Locotenent-colonelul Ioan Murgescu, membru în comisia militară nota: „*Toate populațiunile române, grece, turce și tătare așteaptă cu nerăbdare ocupațiunea Dobrogei de către români și în toate locurile unde am fost mi-au mărturisit că se găsesc fericiți că Dobrogea și Marea s-au dat României*”¹⁰.

Comisia pentru instalarea administrației civile, condusă de Nicolae Catargi, s-a întrunit pe 9 noiembrie 1878, după ce se constituise la Pitești încă din vara aceluia an.

Divizia activă, comandată de către generalul Gheorghe Anghelescu era însărcinată cu preluarea administrației militare a Dobrogei. Aceasta se deplasează de la Pitești spre Brăila, unde sosește la 14 noiembrie 1878.

În seara zilei de 13 noiembrie 1878, Domnitorul Carol al României, însoțit de suita sa militară, s-a îndreptat cu un tren special spre Brăila, unde a ajuns în dimineața zilei de 14 noiembrie, la orele 9¹¹.

Domnitorul a fost primit cu mult entuziasm de către populație și cu cele mai înalte onoruri de către autoritățile locale din Brăila. Astfel, primarul orașului a ținut un discurs în care afirma: „*Steagul României, care a fost purtat victorios dincolo de Dunăre, pe câmpiile de bătălie ale Bulgariei, va fâlfâi acum asupra mării provincii, spre a o cucerii și moralicește prin cele două principii ale civilizației, pe care le reprezintă: libertate și justiție! Să fâlfâie dar mândru pe malurile Mării Negre o nouă eră de libertate și de prosperitate!*”¹².

⁴ Seișanu 1928, p. 186.

⁵ Rădulescu, Bitoleanu 1998, p. 278; Colcer, Măgureanu 1998, p. 118.

⁶ Gligor 1974, p. 223.

⁷ Stanciu 1984, p. 8.

⁸ Colcer, Măgureanu 1998, p. 118-119.

⁹ Voicu, Cotovu, Constantinescu 1928, p. 21-22.

¹⁰ *Apud* Maravela 2008, p. 5.

¹¹ Seișanu 1928, p. 186.

¹² *Ibidem*.

La acest discurs, Domnitorul a răspuns că „*anexarea Dobrogei va deschide țării un nou izvor de bunăstare și mai cu seamă va da comerțului Brăilei un nou avânt*”¹³.

După acest moment, Carol a trecut în revistă trupele de operațiuni compuse din: regimentele 4, 5 și 7 de infanterie, un regiment de artilerie și regimentul 2 roșiori, aflate sub comanda generalului Gheorghe Anghelescu, după care a dat citire unei Proclamații către armată.

După citirea proclamației de către Domnitorul Carol, episcopul Melchisedec al Dunării de Jos a celebrat un *Te-Deum*.

Ulterior, Domnitorul Carol, aflat în fruntea trupelor se îndreaptă spre centrul orașului unde are loc defilarea în onoarea sa. Odată încheiată defilarea, trupele se îndreaptă spre portul orașului Brăila, unde fusese ridicat un arc de triumf în cinstea solemnității unirii Dobrogei cu România.

La orele 12, Domnitorul s-a îmbarcat pe iahtul princiar *Ștefan cel Mare* însoțit de către Ion C. Brătianu, primul ministru al României, de episcopul Melchisedec al Dunării de Jos și de către reprezentanți ai autorităților civile¹⁴. Pe malul dobrogean, la Ghecet (Smârdanul Nou), îi aștepta o mulțime de oameni cu drapelul românesc.

La orele 13 au trecut Dunărea: un detașament de roșiori, o companie de vânători, o baterie de artilerie și regimentul 5 infanterie de linie. În momentul debarcării în Dobrogea, atât Domnitorul Carol, cât și trupele române au primit uralele de bucurie ale celor prezenți¹⁵. Fanfara militară a intonat imnul național, după care Episcopul Melchisedec al Dunării de Jos a binecuvântat noul pământ al țării¹⁶.

În seara aceleiași zile, Domnitorul a revenit la Brăila și de aici a plecat spre București.

În Dobrogea pregătirile pentru primirea autorităților române începuseră cu câteva săptămâni înainte de 14 noiembrie 1878¹⁷. Marea majoritate a populației din Dobrogea nutrea sentimente de satisfacție față de unirea provinciei cu România.

La 14 noiembrie 1878 Domnitorul Carol I dăduse citire la Brăila și unei *Proclamații către dobrogeni*. Acest document a fost multiplicat pe foi volante în limbile: română, turcă, greacă și bulgară și a fost răspândit pe întreg teritoriul Dobrogei¹⁸.

Proclamația îi anunța pe locuitorii Dobrogei că „*cele mai sfinte și mai scumpe bunuri ale omenirii – viața, onoarea și proprietatea – sunt puse sub scutul noii constituții*”¹⁹. Totodată, textul proclamației asigură că „*Religiunea voastră, familia voastră, pragul casei voastre vor fi apărate de legile noastre și nimeni nu le va putea lovi fără a-și primi legitima pedeapsă*”²⁰.

În această atmosferă de sărbătoare a fost organizat la Cernavodă un mare banchet în cadrul căruia s-au rostit discursuri solemne în cinstea evenimentului. Acesta a fost organizat de către societatea engleză ce administra calea ferată Constanța-Cernavodă și

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Seișanu 1928, p. 189.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Maravela 2008, p. 5.

¹⁷ Rădulescu, Bitoleanu 1998, p. 348.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ M.O., nr. 236/1878, p. 7161 – 7162.

²⁰ *Ibidem*.

de către reprezentanții naționalităților din Dobrogea²¹. La Tulcea, principalul centru administrativ al Dobrogei în 1878, s-a constituit un comitet format din notabili ai orașului, avându-l ca lider pe institutorul Constantin Andrian²². Acest comitet a organizat festivitățile prilejuite de unirea Dobrogei cu România, beneficiind de sprijinul consulului Franței, Emile Langle, cel care a conceput planul de decorare a orașului în cinstea acestui eveniment.

Astfel, au fost ridicate trei arcuri de triumf decorate de către pictorul Enache Cardaș și tapițerul german Johan Jung. Este semnificativ faptul că au fost construite arcuri de triumf chiar și de către comunitățile: greacă, bulgară și evreiască din oraș²³.

În ziua de 18 noiembrie 1878 au avut loc la Tulcea festivități prilejuite de sosirea primelor unități ale armatei române. La orele 14 navele armatei române au sosit în fața portului, iar în momentul când primii ostași români au pus piciorul pe pământul dobrogean „o numeroasă poporațiune cu mult entusiasm” i-a întâmpinat²⁴.

În dreptul primului arc de triumf, Costache Boambă, cel mai în vârstă dintre notabilii români din oraș a oferit comandantului trupelor române pâine și sare și a rostit în numele locuitorilor Tulcei un discurs de bun venit²⁵.

Printre fruntașii comunității românești din Tulcea ce au participat la festivitățile organizate la 18 noiembrie 1878 în onoarea trupelor române sosite în oraș se aflau, pe lângă Costache Boambă, și: Nedelcea Gâscă, Petre Uzumtoma, Mihalache Petrescu, Vasile și Mihalache Sotirescu²⁶.

La încheierea războiului, conform celor constatate de către autoritățile militare și civile românești instalate în Dobrogea la 14 noiembrie 1878, aceasta era o regiune pustiită cu vaste întinderi de terenuri nelucrate și fără niciun fel de industrie. Așezările erau puține și slab dezvoltate. Drumurile lipseau aproape cu desăvârșire²⁷.

În aceste condiții, dezvoltarea economiei și restabilirea ordinii publice au devenit unele dintre cele mai importante obiective ale autorităților române din Dobrogea²⁸.

Înainte de unirea Dobrogei cu România, la 28 și 30 septembrie 1878, guvernul român a solicitat și a obținut de la Camera Deputaților și Senat dreptul de a administra noua provincie prin „*regulamente ad-hoc*”, până la organizarea definitivă a acesteia²⁹. Astfel, a existat în Dobrogea un regim administrativ excepțional divizat în două perioade.

Prima perioadă a fost caracterizată de adoptarea unor regulamente administrative privitoare la Dobrogea și este cunoscută ca *perioada regulamentară* (noiembrie 1878-martie 1880)³⁰.

În primii doi ani de administrație în Dobrogea au fost create structuri administrative compatibile cu cele din restul țării. Acest efort de organizare este ilustrat de adoptarea

²¹ Rădulescu, Bitoleanu 1998, p. 348.

²² *Ibidem*; Maravela 2008, p. 5.

²³ Maravela 2008, p. 349.

²⁴ AMAE, vol. 101, dosar 71, D4 1878, f. 356.

²⁵ Rădulescu, Bitoleanu 1998, p. 350.

²⁶ Cotovu, p. 338.

²⁷ *Ibidem*, p. 339.

²⁸ Rădulescu, Bitoleanu 1998, p. 352.

²⁹ *Ibidem*, p. 353; Roman, p. 23.

³⁰ Platon *et alii* 2003, p. 41.

„Regulamentului de administrație publică asupra organizațiunii judecătorești, competenței și procedurii autorităților judecătorești” (11 noiembrie 1878), a „Regulamentului pentru împărțirea și organizarea administrativă” (13 noiembrie 1878), a regulamentului referitor la stabilirea și perceperea impozitelor (14 noiembrie 1878), a regulamentelor privind serviciile vamale și administrarea domeniilor și pădurilor statului (18 noiembrie 1878)³¹.

Astfel, prin „Regulamentul pentru împărțirea și organizarea administrativă a Dobrogei” comunele urmau a fi conduse de către un primar asistat de către un consiliu format din 4 notabili aleși de către locuitori³².

Același regulament administrativ prevedea organizarea administrativ-teritorială a Dobrogei în 3 județe: Kustendge (Constanța), Tulcea și Silistra Nouă³³.

Între 14 și 23 noiembrie 1878 au sosit unități ale armatei române atât la Tulcea cât și la Babadag și Constanța³⁴.

În acest context, toate comunitățile etnice din Dobrogea au adresat guvernului României telegrame de felicitare, exprimându-și adevărată faună de actul istoric al unirii Dobrogei cu România³⁵.

La 23 noiembrie 1878 au fost organizate la Constanța festivități în cinstea sosirii trupelor române, la acestea participând peste 5 000 de oameni.

În ciuda faptului că autoritățile române au preluat în mod oficial administrația Dobrogei, trupele ruse au continuat să staționeze în provincie până la începutul anului 1879.

Astfel, abia la 4 aprilie 1879 prefectul județului Constanța, Remus Opreanu, anunța la București plecarea unităților de artilerie și infanterie ruse din orașul Constanța. Ulterior, la 22 aprilie 1879, prefectul județului Tulcea, George Mihail Ghica, anunța retragerea flotei ruse din portul orașului Tulcea³⁶.

În privința populației Dobrogei, conform statisticii realizate de către guvernatorul rus Belotercovici în perioada ocupației rusești, dintr-un total de 15 719 familii, 5 542 erau familii românești (35%) și doar 4 750 erau familii bulgărești, reprezentând 30% din totalul populației.

Astfel, statistica rusă realizată în anii 1877-1878 în districtele: Tulcea, Măcin, Hârșova, Babadag, Kustendge, Medgidia și Sulina, dar care nu include districtele: Mangalia, Cernavodă și Silistra³⁷, menționează că românii erau cei mai numeroși locuitori ai Dobrogei. Aceeași statistică rusă menționează o populație totală de 79 357 de locuitori din care 24 167 români și 21 916 bulgari³⁸.

Cu toate că această statistică nu este completă, deoarece nu prezintă situația demografică din cazalele: Mangalia, Cernavodă și Silistra, ea relevă faptul că românii erau

³¹ *Ibidem*; Seișanu 1928, p. 202.

³² Rădulescu, Bitoleanu 1998, p. 353.

³³ Ionescu Dobrogeanu 1904, p. 357.

³⁴ Rădulescu, Bitoleanu 1998, p. 350.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*, p. 351.

³⁷ Angelesco 1907, p. 39.

³⁸ Roman 1922, p. 458-459.

mai numeroși decât bulgarii chiar și în cazalele din nordul Dobrogei, unde sunt menționate 3 973 de familii românești (32%) față de 3 691 de familii bulgărești (29,7%)³⁹.

La puțin timp după unirea Dobrogei cu România și instalarea administrației românești în provincie au fost realizate statistici privind populația județelor Constanța și Tulcea. Necesitatea realizării acestor recensăminte era enunțată astfel de către prefectul județului Tulcea, George Mihail Ghica: „(...) *un recensământ exact al populației din Tulcea n-a fost încă făcut. (...) După tabelul statistic al administrației ruse, care se găsește la prefectură, există 2 575 de familii (...)*”⁴⁰.

Astfel, statistica realizată de către prefectul județului Constanța, Remus Opreanu menționa 14 884 familii de români și 8 429 familii de bulgari, în timp ce statistica pentru județul Tulcea, realizată de către prefectul George Mihail Ghica, menționa 4 082 de familii românești și doar 3 347 de familii bulgărești⁴¹.

În concluzie, la 14 noiembrie 1878, momentul unirii cu România, Dobrogea, incluzând Delta Dunării și Insula Șerpilor, avea o suprafață de 15 776 km² și o populație menționată de către o serie de statistici ca variind între 80-100 000 de locuitori⁴², asigurând României controlul sectorului fluvial Galați-Tulcea-Sulina, a gurilor de vărsare ale Dunării, precum și accesul la Marea Neagră de la vărsarea brațului Chilia până la 5 km sud de Mangalia.

Traseul definitiv al frontierei româno-bulgare a fost fixat după o serie de tratative internaționale desfășurate în perioada octombrie 1878-decembrie 1879⁴³. Acesta pornea de pe malul Dunării, la est de orașul Silistra, și ajungea pe malul Mării Negre, la 5 km sud de Mangalia, având 148 de km lungime.

Abrevieri

AMAE – Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, București.
M.O. – Monitorul Oficial.

Bibliografie

Angelesco 1907	Georges G. Angelesco, <i>Etude sur la Dobrogea au point de vue de l'organisation des Pouvoirs publics</i> , Paris.
Colcer, Măgureanu 1998	Iosif Colcer, Viorel Măgureanu, <i>File din istoria Dobrogei</i> , Tulcea.
Coman, Dobrotă, Turcitu 2008	Virgil Coman, Carmen Dobrotă, Claudiu Turcitu, <i>Dobrogea între medieval și modern: 1406-1918</i> , Constanța, 2008.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ Angelesco 1907, p. 41.

⁴¹ Roman 1922, p. 458-459.

⁴² Ionescu Dobrogeanu 1904, *passim*.

⁴³ Damean 2009, p. 363-366.

- Cotovu Brutus Cotovu, *Dobrogea în preajma războiului pentru neatârnare. Întâmplări din cei 50 ani de la anexarea ei. 1878-1928*, în *Analele Dobrogei*, Constanța.
- Damean 2009 Sorin Liviu Damean, *Delimitarea frontierei de sud a Dobrogei (1878-1881) în Analele Universității din Craiova*, XV, nr. 1 (15), p. 363-366.
- Gligor 1974 Gligor Stan, *Particularități ale organizării administrative și judecătorești a Dobrogei la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea în Culegere de referate*, vol. II, București.
- Ionescu Dobrogeanu 1904 Mihai Ionescu Dobrogeanu 1904, *Dobrogea în pragul veacului al XX-lea*, 1904.
- Maravela 2008 Petre Maravela, *1878 – Reinstalarea administrației românești în Dobrogea*, în *Marea Noastră*, XVIII, nr. 3 (68)/aprilie-iunie.
- Platon *et alli* 2003 *Românilor*, (coord. Gh. Platon), vol. VII, tom II, București.
- Rădulescu, Bitoleanu 1998 Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu, *Istoria Dobrogei*, Constanța.
- Roman 1905 Ioan N. Roman, *Dobrogea și drepturile politice ale locuitorilor ei*, Constanța.
- Seișanu 1928 Romulus Seișanu, *Dobrogea. Gurile Dunării și Insula Șerpilor. Schiță monografică. Studii și documente*, București.
- Stanciu 1984 Marin Stanciu, *Dezvoltarea economică și social-politică a Dobrogei în perioada 1878-1912*, București.
- Voicu, Cotovu, Constantinescu 1928 T. Voicu, B. Cotovu, P. Constantinescu, *Monografia orașului Tulcea. Trecutul, prezentul și viitorul său*, Constanța.